

Cosmic, Samtycken i Nationell läkemedelslista

För åtkomst i Nationella läkemedelslistan (NLL) krävs ett särskilt samtycke.

Observera att samtycke för NLL inte är samma som samtycke för sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation.

För att ta del av en patients information i NLL behövs rätt behörighet, ett giltigt ändamål och patientens samtycke.

Samtycken för NLL

Följande samtycken finns för NLL:

Samtycke från barn och ungdomar

För patienter under 15 år har behörig hälso- och sjukvårdspersonal alltid direktåtkomst i NLL. Det innebär att listan med förskrivningar öppnas direkt utan att samtycke behöver registreras. Detta innebär att föräldrar inte ska tillfrågas om samtycke för barns information i NLL. Tillgång till NLL för barn ger information om patientens samtliga förskrivningar och dess uttag.

När patienten är mellan 15 och 18 år måste behörig hälso- och sjukvårdspersonal utföra en mognadsbedömning. Det innebär att ta ställning till om minderårig patient är tillräckligt mogen för att förstå vilka konsekvenser ett samtycke i NLL innebär: Om patienten INTE bedöms vara moget, sker direktåtkomst i NLL på samma sätt som för patienter under 15 år. Om patienten bedöms vara moget måste samtycke efterfrågas, precis som för vuxna patienter.

Tillfälligt samtycke

Det tillfälliga samtycket gäller för hela vårdenheten (ex. en klinik eller en vårdcentral) som har tagit emot och registrerat samtycket, dvs där den vårdpersonal som registrerar samtycket är inloggad. Tillfälligt samtycke gäller vid ett vårdtillfälle eller en vårdkontakt. I Cosmic är det förvalt att samtycket ska gälla i tre veckor, vilket är det rekommenderade. Samtycket visas i skölden i patientlisten i Cosmic.

Det finns även möjlighet att välja att det tillfälliga samtycket endast ska gälla en vårdpersonal, det kallas för individuellt samtycke. Bockas rutan för individuellt samtycke i så gäller samtycket endast för den vårdpersonal som registrerar samtycket.

Tillgång till NLL med tillfälligt samtycke ger information om patientens samtliga förskrivningar och dess uttag, förutom om det finns spärrade förskrivningar. För att ta del av förskrivningar som patienten eventuellt har spärrat i NLL krävs ytterligare ett samtycke från patienten.

Patienten har möjlighet att ta tillbaka ett tidigare lämnat samtycke, genom att meddela vårdpersonal på vårdenheten som tagit emot samtycket.

Förmodat samtycke

Förmodat samtycke används när patienten är stadigvarande oförmögen att lämna samtycke, till exempel vid demenssjukdom, och behörig hälso- och sjukvårdspersonal förmodar att patienten inte skulle motsäga sig samtycke. Ett förmodat samtycke gäller endast vid pågående inloggning i Cosmic. Förmodat samtycke ger information om patientens förskrivningar och dess uttag. För att ta del av information som patienten eventuellt har spärrat i NLL används i stället åtkomsttypen Nödåtkomst.

Nödåtkomst

Nödåtkomst används vid medicinsk nödsituation när patienten är oförmögen att lämna samtycke, men där information i NLL är nödvändig för den vård eller behandling som patienten omedelbart behöver och samtycke inte kan inväntas. För barn mellan 15 och 18 år krävs i dessa fall ingen mognadsbedömning. Endast förskrivare och sjuksköterskor utan förskrivningsrätt kan ange nödåtkomst. Nödåtkomst ger information om patientens samtliga förskrivningar och dess uttag, även information som patienten eventuellt har spärrat i NLL. Åtkomsten gäller endast vid pågående inloggning i Cosmic.

Dossamtycke

För att en patient ska få dosdispenserade läkemedel behöver patienten ge ett så kallat dossamtycke.

Dossamtycket gäller tills vidare och visas automatiskt i Cosmic. Dossamtycket ger behörig hälso- och sjukvårdspersonal direktåtkomst i NLL, vilket innebär att listan med förskrivningar öppnas direkt utan att nytt samtycke behöver registreras. Behörig hälso- och sjukvårdspersonal får information om patientens samtliga förskrivningar och dess uttag.

Registrerat åtkomstsamtycke

Ett registrerat åtkomstsamtycke ger direktåtkomst till patientens uppgifter i NLL för enskild legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. Samtycket kan gälla en viss tid eller max 4 år och innebär att den hälso- och sjukvårdspersonal som registrerat samtycket inte återkommande behöver inhämta samtycke.

För Registrerat åtkomstsamtycke (längre samtycke) registrerar vårdpersonal en samtyckesförfrågan som patienten sedan ska godkänna eller avvisa i Läkemedelskollen. Samtycket kan inte användas förrän patienten har godkänt förfrågan via Läkemedelskollen.

I Cosmic skickas förfrågan om registrerat åtkomstsamtycke från NLL-fönstret. Patienten måste inom sju dygn godkänna eller avvisa förfrågan via Läkemedelskollen (alternativt kontakta e-hälsomyndigheten via telefon).

För ett registrerat åtkomstsamtycke, finns informationen om samtycket också i patientens information i Läkemedelskollen. Där kan patienten själv se om hen har samtyckt och patienten har även möjlighet att återkalla samtycket i Läkemedelskollen.

Observera att registrerat åtkomstsamtycke är kopplat till enskild hälso- och sjukvårdsvårdpersonal.

Arbete pågår nationellt för att ta fram ett mer omfattande registrerat åtkomstsamtycke, som t.ex. skulle kunna gälla en vårdenhets. I väntan på detta rekommenderas inte registrerat åtkomstsamtycke.

Inhämtande av samtycke

Varje gång en vårdpersonal vill titta i NLL behöver ett giltigt samtycke för NLL registreras eller finnas registrerat sedan tidigare.

Den som inhämtar samtycket ska informera patienten om följande:

- vilket ändamål åtkomsten till NLL avser
- vilka som får tillgång till uppgifterna och hur länge
- e-hälsomyndigheten är personuppgiftsansvarig för NLL
- patienten kan när som helst återkalla samtycket

Tillfälligt samtycke inhämtas för varje vårdkontakt. Samtycket inhämtas muntligt eller skriftligt vid till exempel bokning av besök eller vid förfrågan om förnyelse av recept i en digital kanal eller via telefon. Det inhämtade samtycket registreras sedan i Cosmic (varje vårdenhets bör ta fram en lokal rutin för hur detta hanteras).

Om vårdpersonal går in i NLL utan att patienten gett sitt samtycke, och det inte föreligger en situation då patienten är oförmögen att lämna ett samtycke (se olika samtycken ovan) kan medarbetaren göra sig skyldig till ett misstänkt olaga dataintrång.

Dokumentation av samtycke till NLL

Samtycken hanteras i Cosmic i funktionen Samtyckeshantering. Samtycken kan registreras antingen via en pop-up-ruta vid öppning av NLL eller via menyvalet samtyckeshantering, oavsett vilket hanterar Cosmic samtycket i funktionen Samtyckeshantering. Registrerade samtycken visas i en sköldsymbol i patientlisten samt i menyvalet samtyckeshantering. (Läs under rubriken om Registrerat åtkomstsamtycke hur förfrågan skickas).

Vårdpersonal som inte har rätt att se information i NLL ser inte heller NLL-samtycket i samtyckesikonen i patientlisten, detta trots att de kan registrera samtycke i samtyckeshanteraren (gäller ej legitimerad personal).

Vid samtycke så behöver det inte dokumenteras ytterligare i journaltext men vid förmodat samtycke eller nödåtkomst förutsätter det att patienten har annan journaldokumentation som talar om att patienten är oförmögen att lämna samtycke.

Dossamtycke registreras vid anslutning till maskinell dosdispensering i Pascal samt dokumenteras i journaltext.

Dossamtycke samt registrerat samtycke lagras av eHM och samtycket kan sedan användas för att titta på NLL i flera system, t.ex. Cosmic och Pascal.

När NLL öppnas och samtycke registreras skapas loggar i Cosmic samt hos e-hälsomyndigheten. All åtkomst som hälso- och sjukvårdspersonal gör till NLL loggas. Patienten kommer åt denna logg via Läkemedelskollen.

Patient som nekar samtycke

En patient har enligt lag rätt att neka samtycke till NLL. Om så sker får hälso- och sjukvårdspersonal med förskrivningsrätt endast information om det finns särskilda läkemedel (till exempel narkotikaklassade läkemedel) förskrivna de senaste 24 månaderna. Information om vilka särskilda läkemedel som är förskrivna visas inte.

Om en patient nekar samtycke i NLL kan förskrivaren neka förskrivning av läkemedel till patienten, såvida det inte finns ett akut behov av behandling. *Se lokala rekommendationer om NLL i RJL*

Om patienten begär att återkalla ett samtycke så är det inte längre möjligt för hälso- och sjukvårdspersonal att få ta del av patientens uppgifter i NLL (med undantag för särskilda läkemedel enligt ovan).

Mer information

[Nationella läkemedelslistan för hälso- och sjukvårdspersonal](#)